

Піднесене як стан, його зв'язок з метапізнанням і священними текстами релігійно-містичної культури

Михайло Мурашкін, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Метою роботи є освітлення зв'язку піднесеного в релігійно-містичній культурі з процесом метапізнання і з тим, як це представлено в Святому Письмі релігійних текстів. Методологія отримання нових знань ґрунтується на компаративному методі дослідження. При цьому співставлені різні стани як містиків так і митців, співставлені тексти Святого Письма різних релігій. Наукова новизна полягає в тому, що знайдено зв'язок піднесеного у митця з метапізнанням містика, зв'язок цих процесів, які віддзеркалені в Святому Письмі релігійних текстів. Висновки: піднесене містика і митця має подібність, пов'язане з процесом метапізнання і віддзеркалюється в текстах Святого Письма різних релігій.

Піднесене—церівновидпрекрасного. Дуже близька за значенням до категорії піднесеного є категорія величного. І піднесене, і величне спрямовані своїм розумінням вгору, до неба. У релігії таку спрямованість має Всевишній, який в опозиціях великого і малого є великим. В опозиціях значущого і незначного Всевишній є значущим.

Ключові слова: піднесене, метапізнання, містичний стан, мистецтво, компенсаторний транс, Святе Письмо

Exalted as a state, its connection with metacognition and sacred texts of religious-mystical culture

Michail Murashkin, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

The purpose of the work is to shed light on the connection of the religious and mystical culture to the process of metacognition and how it is represented in the Holy Scriptures of religious texts. The methodology for acquiring new knowledge is based on a comparative research method. At the same time different states of mystics and artists were compared, texts of Holy Scripture of different religions were compared. The scientific news is that the artist's exaltation of the mystic with the metacognition of the mystic has been found, the connection of these processes, which are reflected in the Scriptures of religious texts. Conclusions: The exalted mysticism and the artist have a similarity related to the process of metacognition and is reflected in the scriptures of different religions.

Exalted is a kind of beautiful. Very close in value to the sublime category is the majestic category. Both the exalted and the majestic directed their understanding upwards into the sky. In religion, this is the orientation of the Almighty, which is great in the opposition of big and small. In the opposition of the significant and the minor, the Almighty is significant.

Keywords: present, metacognition, mystical state, art, compensatory trance, Scripture

Возвышенное как состояние, его связь с метапознанием и священными текстами религиозно-мистической культуры

Михаил Мурашкин, Днепропетровский государственный университет внутренних дел

Целью работы является освещение связи возвышенного в религиозно-мистической культуре с процессом метапознания и с тем, как это представлено в Священном Писании религиозных текстов. Методология получения новых знаний основывается на компаративном методе исследования. При этом сопоставлены различные состояния как мистиков так и художников, сопоставлены тексты Священного Писания различных религий. Научная новизна заключается в том, что

найдена зв'язок возвишеного у художника з метапознанням мистика, зв'язок цих процесів, отражених в Священному Писанні релігійних текстів. Висновки: возвишене мистика і художника має подібність, зв'язано з процесом метапознання і отражається в текстах Священного Писання різних релігій.

Возвишене – це різновид прекрасного. Дуже близько по значенню до категорії возвишеного категорія величественного. І возвишене, і величественне направлені своїм розумінням вгору, до неба. В релігії таку направленість має Всевишній, який в опозиціях великого і малого являється більшим. В опозиціях значимого і незначимого Всевишній являється значимим.

Ключові слова: возвишене, метапознання, мистическе стан, мистическе мистецтво, компенсаторний транс, Священне Писання

Постановка проблеми зводиться до того, щоб віднайти стан людини, в якому має прояв піднесене, розкрити цей стан у зв'язку з містичним, з процесом метапознання, з Священими текстами релігійно-містичної культури.

Аналіз досліджень і публікацій показав, що деякі містичні стани, як священне, вважають притаманними митцям, які виражають піднесене. Так, містичні одкровення порівнювали з піднесеним. Є містико-релігійне розуміння піднесеного (В. П. Шестаков).

Мета дослідження зводиться до того, щоб виявити піднесене як стан, зв'язати з містичним як священним, показати в піднесеному ту особливість, через яку його називають піднесеним в зв'язку з процесом метапознання.

Виклад основного матеріалу треба почати з розуміння піднесеного. Піднесене є втілюючою негативною. Тут розум хоче уявити нескінченне і не може. Від того і виникає в людині піднесене як негативна втілююча.

Коли мова неспроможна означити якусь об'єктивне значення, яке торкається нескінченності, то з'являється розколина або прогалина. Ця прогалина і є піднесене як уявлення певної головоломки або парадоксу закритого проходу непрохідної стежки. Але все-таки стежки.

Піднесене – це різновид прекрасного. Дуже близько за значенням до категорії

піднесеного є категорія величественного. І піднесене, і величественне спрямовані своїм розумінням вгору, до неба. У релігії таку спрямованість має Всевишній, який в опозиціях великого і малого є великим. В опозиціях значимого і незначимого Всевишній є значимим.

Всевишній сакральний на протилежності профанному. Йому відводяться вищі сфери. Піднесене і Всевишнє є породженнями особливого стану благородної душі, яка досягає мету людського покликання. Результатом цього стану є розуміння сутності світобудови. Цей стан є вищою природою душі. У цьому стані людина виходить за обмеження буденності.

У стані піднесеного і Всевишнього людина віднаходить себе, свою природу, віднаходить свій внутрішній початок. Вона віднаходить себе також у своїх вищих цінностях.

Піднесене і Всевишнє – це фактично певний стан людини. Вищий прояв цього стану недовгий. Але після цього прояву людина розбудовує власний космос своєї душі, свого духу. Складники цього духу єднаються у гармонійну цілісність. Цю цілісність полишає страх, а радість життєдіяння наповнює серце.

Піднесене – це стан натхнення. Людина в цьому стані своєю емпатією впливає на людей, які біля неї. Це натхнення екстатичне. Людина виходить із себе, передаючи своє захоплення якоюсь подією іншим людям. Але піднесене як екстатичне

натхнення може переростати в екстаз. Тоді людина ціпеніє, заглиблюючись у себе. Тут зовнішня емоційність згасає. У такої людини піднесений стан екстазу, коли устами промовлялись пророцтва, змінюється на екстазну тишу, спокій.

Стан піднесеного передається у безформених предметах через внутрішньоглибинні почуття і помисли людини, коли людина долає перепони. І тут не потрібна досконала форма, яка властива прекрасному, яка поза суб'єктом. Тут, у піднесеному, усе поглинається в суб'єкта і народжується з його глибин.

Стан піднесеного із своїми внутрішньоглибинними почуттями і особистими емоціями долає усілякі норми, відсторонює застарілу логіку і взагалі протистоїть логоцентризму.

Стан піднесеного – героїчний стан, амбівалентний, коли розум здатний приборкати пристрасті людини. Цей стан сприймається як нескінченність. Цю нескінченність піднесеного стану неможливо якось осмислити людським розумом. Це містичний стан. Як і містичне його не можна ніяк осмислити. Він має якість якоїсь незрозумілої сили (Джидду Кришнамурти).

Стан піднесений, як і містичний стан, неможливо репрезентувати у мові. Але він відображений у тому мистецтві, яке виражає словами невиразне. Це, наприклад, поезія (М. Нисаргадатта).

Піднесене, як і містичне, у своїй глибині невимовне, невиразне. Але це невимовне і невиразне існує насправді (Ж. Деррида).

Піднесене – це різновид прекрасного, коли краса доведена до граничного вияву. Краса, яка доведена до граничного вияву, перетворюється на піднесене, постає нерозв'язаним конфліктом розуму та приборканої уяви. Неприборкана уява вступає в боротьбу з раціональним розумом. Розум примушує уяву сприймати

певні розуміння. Але уява не здатна сприйняти це розуміння. Уява відкриває безодню, в яку вона боїться провалитися (І. Кант).

Уява не може домислити нескінченне розуміння, яке нав'язує розум. Уява робить зусилля домислити нескінченне в розумінні. Але вона цим тільки себе ранила. Тому піднесене – задоволення негативне. Піднесене є засвідченням того, що розум може утримувати в собі уяву з її владою. Розум може спрямувати уяву на певні цілі, гідні цілі. Дика природа і уявлення людини не можуть зруйнувати розум, висоти духу.

Але питання залишається відкритим: чи може розум зі своєю раціональністю стримати силу уявлення. Уявлення може бути направлене і проти живого, життя.

Піднесене є безодня. Воно, як і містичне, нездатне розкрити у мові нескінченність.

Піднесене, як і містичне, не може розкрити і репрезентувати у мові нескінченність, так щоб її можна було осмислити. Містичне знання невиразне і за своєю природою безмовне (Х. Ортега-и-Гассет). Те саме можна сказати і про піднесене.

Краса, яка доведена до крайнощів, стає піднесеним. Як вже зазначалося, це піднесене є конфліктом між раціональним розумом та уявою. Цей конфлікт відчувається людиною. Щоб хоч якось приборкати таке протиріччя, людина вдається до медитативної практики. Через медитативну практику думки і дії стають єдиним цілим (Дж. Кабат-Зинн).

Піднесене протиставляється колосальному. Але воно також розуміється як колосальне. Піднесене розуміється як страховинне. Його також розуміють як первісно бездонне. Але в усілякому разі піднесене виходить за межі розуму, за межі усілякої раціональності цього розуму.

Людина нездатна уявити нескінченні

можливості своїх думок. Вона не може збагнути силу власного мислення, що це мислення може зробити, заподіяти. На цю нездатність людини вказує піднесене. Воно вказує на намагання людини уявити неуявленне, на те, як людина напружується для цього, щоб уявити це неуявленне (Клейтон Крокет).

Але напруга знімається тим самим піднесеним і містичним. Напруга знімається при очищенні свідомості. Піднесене і містичне очищують. Медитація очищує свідомість від усіляких думок (М. Уильямс).

Уявити неуявленне в своїй свідомості неможливо завдяки піднесеному. Але піднесене відкриває можливість уявити це неуявленне через метапізнання (В. Берч). У стані компенсаторного трансу суб'єктивно людині відкривається неуявленне. Але компенсаторний транс пов'язаний з процесами метапізнання, що відображено в релігійних текстах.

Метапізнання компенсаторного трансу в релігійно-містичній культурі. Людина має здібність усвідомлювати те, що вона думає. Вчені називають це метапізнанням (В. Берч). Метапізнання – це коли людина відчуває світ не через призму своїх думок, а напряду. Така направленість дає підстави демонструвати документальний опис трансових станів людини в релігійно-містичній культурі, виявляючи компенсаторний характер цих станів. Подібний опис – це фактично опис безпосереднього проходження стану трансу.

Транс – це змінений стан свідомості, при якому мінімізуються реакції органів відчуттів на зовнішні подразники і контакт із зовнішнім світом звужується. Тому немає чіткої орієнтації в просторі і часі. Але свідомість зберігає свою активність. Тому можна казати не про патологічний нахил такого трансу, а про його компенсаторний характер. Більш того при компенсаторному

трансї переживається внутрішній спокій і рівновага, коли перед цим були неспокій і нерівноваженість. Це вказує на процес компенсації і на здорову психіку.

Тобто перед проявом трансу у людини не було того спокою і рівноваги. Це є основа наших подальших роздумів з приводу предмета наших досліджень. У людини незрозуміло, відкіля може з'явитися чудовий настрій після глибокої скорботи (Карл Ясперс). Такі контрастні явища можна віднести до сфери психічної компенсації. Морок у меланхолії компенсується гостротою зору й нападами ейфорії (Карин Юханнісон).

У нормальному стані компенсація безсвідома, тобто вона впливає на свідому діяльність, регулює її безсвідомо (Карл Юнг). Тому можна вважати, що компенсаторні процеси притаманні трансовим станам, притаманні зміненим станам свідомості, можна вважати це нормою.

У стані трансу може бути припинений рух й каталепсія (А. П. Забияко). Але це можна і не відносити до патології, тому що при компенсаторному трансї у людини зникає багато хибних думок і дій, припиняється та діяльність, яка не відповідає зміненій дійсності. В історії містицизму ще з прадавніх часів описані подібні стани. Так індійська психологія знала чотири стани свідомості: не спання, сон без сновидіння, сон зі сновидінням і «каталептичну свідомість», транс (Мирча Элиаде). Транс проходить червоною лінією крізь історію релігійно-містичної культури як апофатичний містицизм і має безліч документальних свідчень, фіксуючи можливості метапізнання. Тут багато документалістики, яка стверджує, що компенсаторний транс є наслідком емоційних потрясінь. Це вказує на задіяність якраз компенсаторних процесів емоційно-вольової сфери. Адже емоційна сфера може продукувати зовсім

непередбачуване. У людини незрозуміло, відкіля може з'явитися чудовий настрій після глибокої скорботи (Карл Ясперс). У стані транс у людини можуть активізуватись креативні здібності інтуїції і продукуватись когнітивний акт, тобто інсайт, а в релігійно-містичній культурі «осяння», «просвітлення» (А. П. Забияко). Але сам зміст компенсаторного транс у людини, після того, як вона вийшла з цього трансового стану, не може бути чітко переданий. Адже існує посттрансова амнезія і зміст транс у людини є невиразний в образах, прийнятих культурою.

Отже можна казати про творчість у трансоподібному стані (Б. М. Теплов), творчість, яка чимось конкретно виражена і особливу творчість містика, який намагається хоча якось виразити невиразне, невиразне. Тут документальні свідчення відіграють певну роль, якимось передаючи процес метапізнання. Адже повторення тих чи інших характеристик компенсаторного транс у документалістиці фіксує більш-менш незмінне і постійне, на що можна спиратися не тільки науковцю.

Документалістика релігійно-містичної культури, торкаючись апофатичного містицизму, фіксує те, що при компенсаторному транс у людини зникає багато дрібних суєтних думок. Водночас маса дрібних думок, суєтних думок зникає раптом. Це можна вважати процесом очищення від усього віджилого, неважливого. В апофатичному містицизмі компенсаторний транс позначається як «інше». Коли це інше приходить, то воно очищує, додає сили (Джидду Кришнамурти). І це не просто сила, а міцність, могутність. У стані компенсаторного транс у людини розкріпачена. Але в голові прибуває сила. У голові сила і міць. Ця сила якась таємна. Містик фіксує, що в голові якась сила, наче з неї щось виходить.

Компенсаторний транс – це

нормальний свідомий стан. Але людину покинула всіляка дріб'язковість. Душа не знає спокою, поки не звільниться від усіх створених речей. І тільки тоді, спустошивши, спорожнивши себе, вона стає вільною (Евелин Андерхил).

Звільнення від ілюзій і забобонів, від усілякого неважливого і дріб'язкового – важливий момент. Від цього важливого моменту як очищувальної процедури – і всі інші характеристики компенсаторного транс у людини.

Деякі з цих характеристик можна назвати. Можна назвати сфери, з якими пов'язані ці характеристики. Із сфер – це компенсація і медитація. Із самих характеристик – це небажанність, безкомпромісність, безпосередність, безстрашність, буттєвість, вище, вищість, відстороненість, іншість, міцність, невідбірковість, невідворотність, невідхилимість, недіяльність, недріб'язковість, незахопленість, необумовленість, нерухомість, несуетність, присутність, розкріпаченість, розчиненість, серйозність, теперешність, сила, чистота.

Компенсаторне осяння як ідеальний стан переживається релігійним адептом, який відображає свої переживання в письмі, створюючи Святе Письмо.

Святе Письмо – це тексти чисто символічні. У них порушені часові, просторові та інші реалії. Через порушення реалій передається внутрішній стан людини. Бо мета Святого Письма – передати вищий стан людської свідомості, який значиться як Всевишній. Цей стан переживається як «Стан Безсмертя», трансний стан. У транс у людини втрачає чітку орієнтацію в часі й просторі (А. П. Забияко). І щоб передати цей стан іншій людині в комунікативному процесі порушуються часові й просторові реалії. Вони порушуються при передачі, тому що у людини, яка переживала цей стан, порушені й навіть втрачені чіткі орієнтації

в часі й просторі. Втрачені чіткі орієнтації в часі й просторі (А. П. Забияко) і ці втрачені орієнтації передаються через перекручення, викривлення і спотворення часової і просторової реалії задля того, щоб виразити внутрішній стан людини, стан вищий, стан Всевишнього, який відкриває можливості.

Це торкається усілякого Святого Письма: Вед, Авести, Трипітаки, Дао де цзін, Тори, Біблії, Корану. Тексти набувають казкового забарвлення. Вони символічні й багатозначні. Впливають на чуттєву, ірраціональну сферу людини. Тому релігійні тексти Святого Письма ми відносимо до текстів художніх, текстів, які створили релігійні пророки і містики як митці.

Щоб продемонструвати, як перекручує і викривляє об'єктивні реалії Святе Письмо для того, щоб передати внутрішній стан людини, яка переживає Вище, або Всевишнього, розглянемо Біблію.

У Біблії часова і просторова дійсність викривлена, але відображає «Стан Безсмертя», який переживається людиною.

Викривлення часової дійсності ми можемо спостерігати, коли Ісус Христос каже про те, що перш ніж був Авраам, Він є. Ісус Христос каже так: «Авраам, ваш батько, сповнений був радощів звидіти день мій – і звидів, і втішився» (Біблія: Йо 8:56). Але юдеї йому кажуть: «Ще й п'ятдесят років нема тобі, а ти Авраама бачив?» (Біблія: Йо 8:57). Тоді Ісус Христос каже юдеям так: «Перш ніж був Авраам, Я є» (Біблія: Йо 8:58). Тобто Ісус Христос викривляє час, адже Авраам жив задовго до нього і він не міг зустрічатися з Авраамом реально в своєму житті. Але Ісус Христос, викривляючи час, передає свій внутрішній стан, Вищий стан, стан Всевишнього. Коли у людини є цей Вищий стан, то вона відчуває абсолютне своє існування. Ісус Христос і передає цю

абсолютність, викривляючи реальність часу, викривляючи дійсний час, ставлячи своє існування поза часом.

Ісус Христос, передаючи стан свого духу як Вищий стан, як Вишній, перекручує і просторові реалії. Він каже: «Я – хліб, який з неба зійшов» (Біблія: Йо 6:41). Але юдеї не можуть зрозуміти, як це він зійшов з небесного простору, який у нього над головою як безкінечність. Вони кажуть: «Чи то ж не Ісус, син Йосифів, що його батька-матір ми знаємо? Як же він тепер твердить: Я зійшов з неба?» (Біблія: Йо 6:42). Але Ісус Христос зійшов з просторів вищого свого духу як небесного. Він зійшов не з просторів реального неба, яке у нього над головою, а з просторів свого вищого небесного духу. Тобто тут ми бачимо перекручування просторової дійсності задля передачі свого стану свідомості, Вищого стану як Всевишнього.

У Біблії багато такого, що суперечить фізичній реальності. Але якщо розуміти біблійні символи як внутрішній світ людини, то нема ніяких суперечностей. В уявленнях людини все може бути.

Біблія починається словами «На початку» (Біблія: Бут 1:1). Якщо цей початок розуміти як внутрішній початок людини, то все стає на свої місця і нема ніяких протиріч. Внутрішній початок – це все в біблійних історіях проходить як уявлення людини, яка пояснює шлях до Всевишнього.

Висновки. У релігійно-містичній культурі піднесене породжується в процесі метапізнання, коли людина усвідомлює те, що вона думає, це коли вона відчуває світ не через призму своїх думок, а напряду. Але це відображається в Святому Письмі (Веди, Авеста, Трипітака, Дао де цзін, Тора, Біблія, Коран) символами в доволі завуальованій формі і потребує розшифровки.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Адлер А. О нервическом характере. Санкт-Петербург : Университетская книга, 1997. С. 106.
- Андерхил Э. Мистицизм. Опыт исследования природы и законов развития духовного сознания человека. Киев : София, Ltd., 2000. С. 407.
- Берч В. Осознанная медитация: практическое пособие по снятию боли и стресса. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2014. С. 90.
- Біблія. Святе Письмо Старого та Нового Завіту. Рим : Видавництво отців Василіан «МІСІОНЕР», 2007. С. 118–123.
- Деррида Ж. Оставь это имя (Постскриптум) «Sauf le nom» // Гурко Е. Деконструкция: тексты и интерпретация. Деррида Ж. Оставь это имя (Постскриптум), Как избежать разговора: денегации. Минск : Экономпресс, 2001. С. 261.
- Забияко А.П. Транс. Энциклопедия эпистемологии и философии науки. Москва : «Канон» РООН «Реабилитация», 2009. С. 999.
- Кабат-Зинн Дж. Практика медитации: В любое время, в любом месте. Москва : Эксмо, 2013. С. 196.
- Кришнамурти Д. Записные книжки. Москва : Разум / Мир Кришнамурти, 1999. С. 112–237.
- Крокет К. Піднесене (sublime). *Енциклопедія постмодернізму*. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. С. 307.
- Нисаргадатта М. Я есть То. Москва : ИД «Ганга», 2013. С. 231.
- Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? Москва : Наука, 1991. С. 106.
- Теплов Б. М. Конспекты и комментарии к книге А. Анастаси «Дифференциальная психология». Избранные труды. В 2 т. Т.2. Москва : Педагогика, 1985. С. 268.
- Уильямс М. Осознанность: как обрести гармонию в нашем безумном мире. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2014. С. 99.
- Шестаков В.П. Эстетические категории: Опыт систематического и исторического исследования. Москва : Искусство, 1983. С. 100.
- Элиаде М. История веры и религиозных идей: От Гаутамы Будды до триумфа христианства. Москва : Академический Проспект, 2009. С. 75.
- Юнг К. Психологические типы. Санкт-Петербург: Ювента, Москва : Прогресс-Универс, 1995. С. 532.
- Юханнисон К. История меланхолии. О страхе, скуке и печали в прежние времена и теперь. Москва : Новое литературное обозрение, 2011. С. 64.
- Ясперс К. Общая психопатология. Москва : Практика, 1997. С. 483.
- Kant Immanuel. Critique of Judgment, trans. Werner Pluhar, Indianapolis, IN: Hackett, 1987. P. 115.

REFERENCES

- Adler, A. (1997). *O nervicheskom haraktere [About the nervous character]*. (p. 106). Sankt-Peterburg: Universitetskaja kniga [in Russian].
- Anderhil, Je. (2000). *Misticizm. Opyt issledovanija prirody i zakonov razvitija duhovnogo soznaniya cheloveka [Mysticism. Experience in the study of nature and the laws of development of the spiritual consciousness]*. (p. 407). Kiev: Sofija, Ltd. [in Russian].
- Berch, V. (2014). *Osozannaja meditacija: praktičeskoe posobie po snjatiju boli i stressa [Conscious Meditation: A Practical Guide to Relieving Pain and Stress]*. (p. 90). Moskva: Mann, Ivanov i Ferber [in Russian].
- Biblija. Svjate Pysjmo Starogho ta Novogho Zavitu [Bible. The Holy Scriptures of the Old and New Testaments]. (2007). (pp. 118–123). Rym: Vydavnyctvo otciv Vasylian "MISIONER" [in Ukrainian].
- Derrida, Zh. (2001). Ostav eto imia (Postskriptum) "Sauf le nom" [Leave This Name (Post Script) "Sauf le nom"]. *Dekonstrukcija: teksty i interpretacija. Derrida Zh. Ostav eto imia (Post-skriptum), Kak izbezhat razgovora: denegacii – Deconstruction: Texts and Interpretation. Derrida J. Leave This Name (Post Script), How to Avoid Talk: Negation*. (p. 261). Minsk: Ekonompress [in Russian].
- Zabijako, A. P. (2009). *Trans. Jenciklopedija jepistemologii i filosofii nauki [Trance. Encyclopedia of Epistemology and Philosophy of Science]*. (p. 999). Moskva: "Kanon" ROON "Reabilitacija" [in Russian].
- Kabat-Zinn, Dzh. (2013). *Praktika meditacii: V ljuboe vremia, v ljubom meste [Meditation Practice: Anytime, Anywhere]*. (p. 196). Moskva: Eksmo [in Russian].
- Krishnamurti, D. (1999). *Zapisnye knizhki [Notebooks]*. (pp. 112–237). Moskva: Razum / Mir Krishnamurti [in Russian].
- Krocket, K. (2003). Pidnesene (sublime). *Entciklopediia postmodernizmu – Encyclopedia of Postmodernism*. (p. 307). Kyiv: Vid-vo Solomii Pavlichko "Osnovi" [in Ukrainian].
- Nisargadatta, M. (2013). *Ia est To [I am That]*. (p. 231). Moskva: ID "Ganga" [in Russian].
- Ortega-i-Gasset, Kh. (1991). Chto takoe filosofija? [What is philosophy?]. (p. 106). Moskva: Nauka [in Russian].
- Teplov, B. M. (1985). Konspekty i kommentarii k knige A. Anastazi «Differencial'naja psihologija» [Summaries and comments on the book of A. Anastazi "Differential Psychology"]. *Izbrannye trudy – Selected Works*. (Vol. 2.), (p. 268). Moskva: Pedagogika [in Russian].

- Uiliams, M. (2014). *Osoznannost: kak obresti garmoniiu v nashem bezumnom mire [Awareness: how to find harmony in our crazy world]*. (p. 99). Moskva: Mann, Ivanov i Ferber [in Russian].
- Shestakov, V. P. (1983). *Esteticheskie kategorii: Opyt sistematicheskogo i istoricheskogo issledovaniia [Aesthetic categories: Experience of systematic and historical research]*. (p. 100). Moskva: Iskusstvo [in Russian].
- Jeliade, M. (2009). *Istorija very i religioznych idej: Ot Gautamy Buddy do triumfa hristianstva [A History of Faith and Religious Ideas: From Gautama Buddha to the Triumph of Christianity]*. (p. 75). Moskva: Akademicheskij Prospekt [in Russian].
- Jung, K. (1995). *Psihologicheskie tipy [Psychological types]*. (p. 532). Sankt-Peterburg: Juventa, Moskva: Progress-Univers [in Russian].
- Juhannison, K. (2011). *Istorija melanholii. O strahе, skuke i pechali v prezhnje vremena i teper' [History of melancholy. About fear, boredom and sadness in the old days and now]*. (p. 64). Moskva: Novoe literaturnoe obozrenie [in Russian].
- Jaspers, K. (1997). *Obshhaja psihopatologija [General psychopathology]*. (p. 483). Moskva: Praktika [in Russian].
- Kant, Immanuel. (1987). *Critique of Judgment*. (Werner Pluhar, Trans.), (p. 115). Indianapolis: Hackett.

Мурашкін Михайло Георгійович

Доктор філософських наук, професор
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ
49005, Дніпро, просп. Гагаріна, 26

Email: michailmurashkin@gmail.com

Цитування: Мурашкін М. Г. Піднесене як стан, його зв'язок з метапізнанням і священними текстами релігійно-містичної культури. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2020. Т. 23, № 3. С. 38–45.

Citation: Murashkin M.G. (2020). Pidnesene yak stan, yoho zviazok z metapiznanniam i sviashchennymy tekstamy relihiino-mistychnoi kultury [Exalted as a state, its connection with metacognition and sacred texts of religious-mystical culture]. *Scientific and theoretical almanac «Grani», 23 (3)*, 38–45.

Стаття надійшла / Article arrived: 12.02.2020

Схвалено до друку / Accepted: 03.03.2020